

**Науково-технічна бібліотека Вінницького національного
технічного університету: від традицій до інновацій
(до 50-річчя створення)**

Савчук Тетяна Степанівна

Директор науково-технічної бібліотеки Вінницького
національного технічного університету

Люди перестають мислити,
коли перестають читати.
Д. Дідро.

Історія становлення науково-технічної бібліотеки, що є навчальним, науковим, інформаційним та культурно-освітнім підрозділом університету, невід’ємно пов’язана з історією становлення та розвитку самого вузу.

Науково-технічна бібліотека була створена у 1960 році одночасно з відкриттям загально технічного факультету Київського технологічного інституту харчової промисловості. В невеликій кімнаті розмістилися перші 6000 тисяч примірників фонду. Першим бібліотекарем, а згодом і директором була Марія Миколаївна Щегоцька. 22 роки свого трудового життя Марія Миколаївна присвятила організації, становленню і розвитку нашої книгозбірні. В вересні 1960 року перед нею стояло нелегке завдання – сформувати фонд літератури, який відповідав би потребам навчального процесу, а також профілю вузу. Отже саме далекого 1960 року було сформовано ядро майбутньої однієї з найбільших вузівських бібліотек міста.

Минали роки і в 1964 році факультет підпорядковано Київському політехнічному інституту як Вінницький філіал КПІ, а в 1974 було створено Вінницький політехнічний інститут і він став сьомим в Україні в цій групі вузів. Змінилась структура і завдання навчального закладу, зросла кількість студентів та викладачів, отже природно змінились і завдання

Друга науково практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства», 23 вересня 2010 р, Львів, Україна

бібліотеки. Потрібно було негайно доукомплектувати книгозбірню спеціалізованою літературою, адже кількість спеціальностей в вузі стала значно більша. Кількісне зростання фонду викликало потребу нового приміщення. В 1973 році бібліотека переїхала в нове приміщення і очолила її до 1984 року Марія Петрівна Афанасьєва.

Під час її керування було розроблено і впроваджено груповий метод видачі літератури студентам-першокурсникам, який на той час був інноваційним та завдяки своїй зручності застосовується і донині.

70-80 рр. – це період становлення бібліотеки в статусі вузівської. Бібліотека стала не просто книгозбірнею, а й навчальним, інформаційним, науковим, культурно-освітнім підрозділом інституту. З 1984 до 2004 року НТБ очолювала Чаловська Галина Володимирівна. За час керівництва Галини Володимирівни бібліотека отримала сучасне приміщення в новому корпусі, а також змінилась її структура і штат. В книгозбірні з'явилися можливості для створення спеціалізованих відділів обслуговування користувачів. Щоб покращити повний доступ до отримання інформації в гуртожитках почали функціонувати бібліотечні пункти. Сьогодні у структурі бібліотеки 7 відділів:

- комплектування та наукового опрацювання літератури;
- інформаційно-бібліографічний;
- суспільно-гуманітарних знань;
- обслуговування навчальною літературою;
- обслуговування науковою літературою;
- основного книгозберігання;
- інформаційно-обчислювальний центр.

Систему обслуговування користувачів складають студентські абонементи та читальні зали. За рік бібліотека обслуговує більш як 11 тис. користувачів, що отримують більше 85 тис. примірників документів. Фонд бібліотеки поповнювався технічною літературою, як вітчизняною так і зарубіжною.

Друга науково практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства», 23 вересня 2010 р, Львів, Україна

З 1991 року починається ера автоматизації бібліотечних процесів. Перш за все було створено сектор автоматизації бібліотеки, пізніше, в 2003 році на його базі почав функціонувати інформаційно-обчислювальний центр. На той час основним завданням сектору було створення електронного каталогу, що значно спростило пошук та бібліотечно-бібліографічне обслуговування користувачів.

Починали з двох БД : “ КНИГИ”, “ ЖУРНАЛЬНІ СТАТТІ”. З 2006 року на основі придбаного програмного забезпечення “УФД/Бібліотека” автоматизовано основні технологічні процеси: комплектування, опрацювання, каталогізація, інформаційно-довідкове обслуговування, облік видачі літератури, списання, управління бібліотечною діяльністю, проведення переобліку фонду, статистична звітність.

Поряд із традиційними каталогами з 1991 року ведеться електронний, обсяг якого на кінець 2009 року склав майже 146 тис. назв документів (а це майже 455 тис. примірників) і процес поповнення його йде постійно. У бібліотеці запроваджено нові технології: виготовлення ламінованих читацьких квитків, штрих-кодування документів, також створено і підтримується WEB-сайт.

На сьогодні комп'ютерна мережа НТБ містить 30 робочих станцій і 2 сервери. НТБ ВНТУ забезпечує безкоштовний доступ до наукового повнотекстового електронного журналу Springer, реферативних баз даних Global N,CAB Abstracts, ETD WEB. Це унікальна можливість доступу до інтерактивних баз даних журналів, книг, довідників і колекцій он-лайн архівів. Також для якіснішого обслуговування читачів створена і постійно оновлюється база даних повнотекстових електронних підручників і посібників з можливістю скачування окремих розділів, яка доступна в локальній мережі університету. Передбачається активізувати формування електронних інформаційних ресурсів шляхом повнішого комплектування документами на компакт-дисках, архівування

Друга науково практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства», 23 вересня 2010 р, Львів, Україна

загальнодоступних наукових і соціально значущих веб-ресурсів, а також переведення у цифрову форму навчальної і наукової літератури, яка є у фонді і користується попитом у користувачів, але незабезпечена достатньою примірниковістю. Для формування бази даних відсканованих (оцифрованих) видань, що надходять до бібліотеки на паперових носіях, була створена група співробітників “швидкого сканування”. У 2009 році для цієї групи було придбано сучасні швидкісні сканери і необхідне програмне забезпечення. Окрім сканування проводяться роботи по скачуванню повнотекстових видань з мережі Інтернет (адже не кожний користувач має технічні можливості зробити це дома, а в бібліотеці є безкоштовний доступ до власної бази даних), оскільки окремі видання з’являються у електронному вигляді у глобальній мережі раніше ніж паперові оригінали у бібліотеці.

З досвіду організації власних баз даних, хотілося б відзначити, що для повноцінного та ефективного пошуку необхідно створювати тезауруси. Класифікація документів за темами надає велику допомогу при пошуку (коли користувачу важко оптимально підібрати ключові слова або потрібно звужити масштаб пошуку, уточнити тематику та ін.). Пошук за темами дозволяє досягти більшої точності і повноти порівняно з простим контекстивим пошуком, а також дозволяє знайти документи, які не містять слів із назви заданої теми, але належать до неї.

Наступним етапом роботи бібліотеки передбачається визначити і розробити політику безпеки використання бази даних. Створена електронна бібліотека використовує мандатну політику безпеки, суть якої полягає в тому, що кожному режиму доступу (перегляд, додавання інформації, редагування і інш.) і кожній групі користувачів надається певний рівень доступу. Як правило користувач має право доступу тільки до режиму перегляду публікацій. Розробляється режим доступу до копіювання окремих розділів, частин повнотекстових документів для користувачів НТБ ВНТУ.

Друга науково практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства», 23 вересня 2010 р, Львів, Україна

Отже основна мета створення електронної бібліотеки ВНТУ – формування інформаційної системи, в якій документи зберігаються і можуть використовуватись в електронній формі. Програмні засоби при цьому забезпечують єдиний інтерфейс доступу до електронних документів, які містять тексти і зображення. Студенти та викладачі високо оцінили переваги електронних видань і із задоволенням працюють у читальній залі. Використання документів на електронних носіях надає користувачам більший обсяг інформації, спрощує її сприйняття, оскільки вони доповнюють і розкривають друковані джерела.

Науково-технічна бібліотека нарощує обсяги робіт з освоєння електронних технологій, створення та надання користувачам електронних продуктів і послуг, адже сьогодення вимагає новітніх форм роботи бібліотеки.

Історію бібліотеки творили люди. Крізь неї пройшло декілька поколінь бібліотекарів. Рівень і якість навчального та наукового процесів в значній мірі визначається рівнем розвитку бібліотеки. Бібліотека не лише ставить перед собою актуальні завдання інформаційно-бібліографічного обслуговування викладачів і студентів університету, але й якісно вирішує їх, впроваджуючи нові інформаційні технології, забезпечує реалізацію потреб користувачів в отриманні повної інформації, одночасно формує інформаційну культуру майбутніх фахівців.